

elé, vállalva annak minden kockázatát, s nyilván ezért is fogalmaz előszavában a következőképpen:

„Az itt közölt tanulmányok a körülmények folytán nem egy rendszeres és szervezett, szerteágazó demográfiai, szociológiai vagy politológiai kutatásnak az eredménye: a szerző számára is hozzáférhetetlen volt sok adatbázis és dokumentációs anyag. Kérdés az is, hogy a múltban az ismert általános és kisebbségi körülmények között vállalható lett volna-e e rendszeres kutatás lehetősége. A kisebbségekről szóló elméleti szakirodalom a volt Jugoszláviában nagyon gazdag volt, de a mesterségesen gyártott, kitalált elméleteket úgyszólván semmilyen tudományos és empirikus kutatás nem kísérte. A kisebbségek valóságos helyzete jószerével ismeretlen maradt. Nagy a mulasztás. A szerző ebből eddig keveset törlesztett. Ehhez kellene mások segítségével. Közös erővel jobban menne.”

*

Amíg az imént bemutatott mű a közelmúltunkról szól, addig *A szabadkai kiadványok bibliográfiája*, mint azt az évszám is mutatja (1870–1918) időben egy más, pontosan a Monarchia idejét öleli föl, s folytatása az 1988-ban megjelent első kötetnek, amely a Szabadkán megjelent első nyomtatásos művek kronológiáját adja az időhatárként megjelölt 1870. esztendőig. Szentgyörgyi István és Eva Bažant egy sajátos bibliográfiai elvet dolgozott ki, s munkájuk felölelt minden Szabadkán megjelent kiadványt, könyvet, újságot, brosúrát, röpiratot, sőt még a zeneművet is. Ezenkívül megtaláljuk itt a szabadkai szerzőknek a városon kívül nyomtatott publikációit is, valamint a Szabadkával összefüggő kiadványokat. A két jeles szerző munkája ezáltal egyetemes helyismereti munka lett, amely magában foglalja a szabadkai nyomdászat adattárát is. Nyilván a bibliográfusok dolga lesz értékelni e terjedelmében is imponáns művet, e sorok írója viszont Szabadka szellemi életének almanachjaként olvasta a kéziratot, s forgatja ma már a könyv lapjait; a számos szerző, könyv, cím, iskolai értesítő, naptár, újság adata sajátos művelődéstörténeti olvasmány.

BORDÁS Győző

NÉMETH FERENC: A TORONTÁLI SZŐNYEG SZABÓ PALÓCZ ATTILA: RÉSNYIRE NYITVA

Az imént Herceg János könyve kapcsán az egykori Bács-Bodrog vármegye székhelyéről, Zomborról volt szó, Németh Ferenc könyve pedig Torontál vármegye székhelyére, Nagybecskerekre (a mai Zrenjaninba) kalauzol bennünket, méghozzá a századforduló éveibe.

A torontáli szőnyeg, amelynek történetével Németh Ferenc foglalkozik, fogalommal vált, a lexikonok külön címszóként tárgyalják. A szerző művészet-, pontosabban iparművészet-történeti munkájában azt vizsgálja, hogy a nagybecskereki háziiparból, a szőnyegszövésből hogyan lett iparművészeti ágazat, amelynek termékeit a századfordulón világszerte ismerték. Az átalakulás Streitmann Antalnak volt köszönhető, akinek a munkásságára Fülep Lajos művészettörténész is felfigyelt annak idején. Streitmann Antal arra bírta rá a szövőasszonyokat, hogy eredeti népi motívumokat szöjjenek, és harsány színek helyett harmonizáló, ún. tört színeket alkalmazzanak. Tanműhelyekben tanította a szövőnőket ennek elsajátítására. Munkájában társra is talált, Kovalszky Sarolta szövőnőre, aki elsőként honosított meg Magyarországon egy sajátos szövési technikát, amelynek al-

kalmazásával szecessziós falikárpitokat készített olyan ismert művészek tervei alapján, mint Vaszary János vagy Körösfői-Kriesch Aladár. A nagybecskerekiek tevékenysége nemcsak úgy kapcsolódik az egyetemes magyar művészettörténethez, hogy a szönyegek világszerte elismertté váltak, és hogy az elsők között alkalmazták a szecessziót az iparművészetben, hanem úgy is, hogy Kovalszky Sarolta szövőgépei a gödöllői művésztelepre kerültek, s egyik tanítványa, Guilleaume Margit tanította évekig a gödöllői szövőnőket e sajátos szövési technikára.

Mindezt Németh Ferenc kutatómunkájának köszönhetően tudjuk. A szerző ismeretlen területet dolgozott fel, alapos levéltári kutatásokat végzett. Hadd emeljem ki a kötet erényeként a gazdag fényképanyagot és a színes, szönyegeket ábrázoló, tetszetős könyvoldalakokat, s a Forum Könyvkiadónak azt a régi képeslapok kiadása óta határozottan körvonalazódó törekvését, hogy minél több dokumentumanyaggal gazdagítsa kiadványait.

*

A Gemma Könyvek a fiatal alkotókat közlő sorozat. 1976-ban indult, s ma a 29. kötetet mutatjuk be, Szabó Palócz Attila *Résnyire nyitva* című verseskötényét. A sorozat jelentőségét méltatva csak néhány nevet említek meg, akiknek itt jelent meg a kötetük: Hódi Sándor, Thomka Beáta, Sziveri János, Szombathy Bálint, Apró István, Majoros Sándor. A Gemma Könyvekben két antológia is megjelent, a fiatal költőket és a fiatal prózaírókat bemutató. A sorozatnak, különösen az utóbbi években, intenzív tehetségfelkutató szerepe van. Még hozzá nemcsak fiatal írókat, költőket indít, hanem olyan fiatal képzőművészeknek is teret ad, akik még nem ismertek e szakmában, rájuk bizzuk a kötetek illusztrálását. Szabó Palócz Attila kötetét Lackó Valéria illusztrálta.

Szabó Palócz Attila 1971-ben született. Sokoldalú fiatal alkotó. Az újdéki Színművészeti Akadémia abszolvense, rendez is. Ír drámát és szépprózát is a versen kívül. Fordít és újságírással foglalkozik.

A *Résnyire nyitva* című kötet is a sokfelé tájékozódást mutatja. Nagy élménye a versírónak a szerelem, de munkáiba beszivárognak a hétköznapi aktualitások is. Szabó Palócz Attila kötetét az olvasmányélmények is meghatározzák. Számos alkotóval kezdeményez párbeszédet, s külön kiemelhető az antik világhoz, a görögséghez való vonzódás, ami ugyancsak erudíciójáról tanúskodik. Formavilága változatos, formakezelése pontos, és a haikutól a szonetten-szonettkoszorúig a hosszú lélegzetű epikus, majd hogyanem eposzi formáig terjed.

Versei érettek arra, hogy a kritikusok és az olvasók értékítéletével szembesüljenek.

TOLDI Éva

JÓDAL RÓZSA: JÉGVIRÁGERDŐBEN KONTRA FERENC: KALENDÁRIUM RÓZSA SÁNDOR MENEDÉKE ÍRÓK GYERMEKKORUKRÓL

Az alábbiakban új könyvtérképünknek négy olyan könyvről kívánok néhány ismertető szót szólani, amelyet tág keretek között ugyan, de mindenképpen az ifjúsági és gyermekirodalom körébe szokás sorolni. E könyvek egyike meséket kínál a legkisebb olvasónak, a másik gyermekkori történeteket mesél el, a harmadik szűkebb hazánk betyártörténeteit fogja a csokorba, végül a negyedik az idősebb és középnemzedék-beli vajdasági magyar